

Kaupunginhallitus 24.05.2021 § 179

§ 179

Valtuustokysymys sote-uudistuksen aiheuttamista leikkauksista palveluihin Espoossa (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Syrjänen Markus
Immonen Mari E
Ojavuo Pia
Luukko Olli-Pekka
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Mäkelä Jukka

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Mia Laihon ja Henrik Vuornoksen sekä 23 muun valtuutetun 26.4.2021 jättämään valtuustokysymykseen koskien sote-uudistuksen leikkausten vaikutuksia ja toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi.

Käsittely Esittelijän kokouksessa tekemät muutokset on huomioitu pöytäkirjassa.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuustokysymys

Valtuutetut Mia Laiho ja Henrik Vuornos sekä 23 valtuutettua ovat 26.4.2021 päivätyllä valtuustokysymyksellä kysyneet sote-uudistuksen aiheuttamista leikkauksista palveluihin Espoossa:

”Eduskunta käsittelee tällä hetkellä suomalaisen kunnallishallinnon historian suurinta uudistusta, jossa sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyisi kunnilta uusille hyvinvointialueille. Kunnista alueille siirtyisivät soteen liittyvät tehtävät sekä sosiaali- ja terveystalouteen liittyvä rahoitus. Tämä mullistaisi täysin kuntien talouden.

Uudistuksessa kaikkien kuntien veroprosentista vähennettäisiin 13,26 prosenttiyksikköä ja tämä siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitukseen. Lisäksi hyvinvointialueiden rahoitukseen siirrettäisiin kolmasosa kuntien yhteisövero-osuudesta. Uudistuksen myötä suuret kunnat ja kaupungit joutuvat muiden luovuttamaan omaisuuttaan hyvinvointialueille vastikkeetta. Kuntien lainakanta kuitenkin pysyisi ennallaan.

Lain valmistelussa uudistuksen kunta- ja talousvaikutuksia sekä kuntien investointikykyä ja elinkeinopolitiikan edellytyksiä on arvioitu riittämättömästi ja vaikutukset on otettu huomioon. Myös

lainsäädännön arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiota, että kasvavien kaupunkien investointikyky ja elinvoiman turvaaminen vaarantuu, kun kaupunkien verotuloja ja kiinteää omaisuutta siirtyisi sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueille.

Espoon osalta soteuudistuksen rahoitusmallin aiheuttamat suorat leikkaukset sosiaali- ja terveystalouteen olisivat 100€/asukas sekä kaupungin jäljelle jääviin palveluihin 60€/asukas. Yhteensä nämä tarkoittaisivat noin 29 miljoonan euron suoraa leikkauksia sosiaali- ja terveystalouteen sekä noin 17 miljoonan euron leikkauksia kaupungin jäljelle jääviin palveluihin. Suorat rahoitusvaikutukset eivät kuitenkaan huomioi rahoitusmallin tuottamaa kokonaisuutta. Rahoitusmallin epäsuorien vaikutusten aiheuttaman leikkauksen suuruudeksi espoolaisille on arvioitu jopa 70 miljoonaa euroa vuodessa.

Me allekirjoittaneet valtuutetut kysymme,

Miten Länsi-Uudenmaan alueelta soteuudistuksen myötä vähentyvä rahoitus (100€/asukas) vaikuttaisi espoolaisten sosiaali- ja terveystalouteen, kuten lastensuojeluun, vanhusten kotihoitoon, vanhusten ympärivuorokautiseen hoitoon, kuntoutukseen ja kuntouttavaan työtoimintaan sekä hoitopäätöksiin sekä perus- ja erikoissairaanhoidossa?

Miten sote-uudistus toteutuessaan vaikuttaisi monituottajamalliin, palveluiden hankintoihin järjestöiltä ja yrityksiltä sekä yhteistyössä tuotettujen palveluiden sujuvuuteen?

Kuinka kaupungin rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset vaikuttaisivat ilman veronkorotuksia varhaiskasvatukseen, koulujen ryhmäkokoisiin ja opetustarjontaan, toisen asteen koulutukseen, oppilashuollon palveluihin, Espoo-lisään, taiteen perusopetukseen sekä liikunnan ja kulttuurin rahoitukseen?

Kuinka soteuudistuksen myötä heikentyvä kaupungin rahoitus vaikuttaisi ilman veronkorotuksia viheralueiden kunnossapitoon, teiden ja kevyen liikenteen väylien kuntoon, ympäristönsuojeluun sekä kaavoituksen ja lupakäsittelyiden aikatauluihin?

Mistä kohteista olisi mahdollista karsia kymmenillä miljoonilla euroilla investointeja, jos Espoo pitäisi kiinni nykyisen investointikaton mukaisesta investointien rahoitustavoitteesta? ”

Vastaus valtuustokysymykseen

Espoon näkemykset sote-uudistukseen

Espoon valtuusto on antanut 14.9.2020 lausunnon hallituksen esityksestä sote-uudistukseksi. Espoon kaupungin näkemyksen mukaan:

- uudistuksen taloudelliset vaikutukset Espoon kaupungille ovat kestävämpiä,
- esitetty uudistus, jossa siirrytään kolmiportaiseen hallintoon, heikentää kasvavien kaupunkien toimintaedellytyksiä,
- Länsi-Uudenmaan sote-maakuntaan kohdistuvat, rahoituskriteereistä johtuvat, leikkaukset eivät ole hyväksyttävissä,
- uudistuksessa pitäisi turvata paremmin hyvin toimivien monituottajamallien toimintaedellytykset,
- Uudenmaan erillisratkaisun aluejako on kannatettava ja

- pelastustoimen tulee jatkossakin tuottaa ensihoidon palveluja synergiaetujen turvaamiseksi.

Espoon valtuuston 14.9.2020 antaman lausunnon mukaan esitetty sote-uudistus horjuttaisi kestävämmällä tavalla Espoon kaupungin taloutta. Se leikkaa suoraan ja perusteettomasti kaupungin rahoitusta ja muuttaa rahoituksen rakennetta vahingollisesti. Tulojen puolitus, velkojen jääminen kaupungille, omaisuuden vastikkeeton siirto ja erityisesti verorahoituksen korvautuminen valtionosuuksilla heikentävät kaupungin investointikykyä pitkällä aikavälillä. Investointitarve ei sen sijaan juurikaan vähene. Talouden tasapainon muutos yksittäiselle kunnalle tulee korvata täysimääräisesti, ei osittain. Vastaavasti rahoitusmalli tulee uudistaa siten, että kaupungilla säilyy mahdollisuus ja kannustin kestäväen kasvun edellyttämien investointien rahoittamiseen myös tulevaisuudessa. Tämä on koko maan etu.

Lainvalmistelussa ja eduskunnan käsittelyssä Espoon ja muiden kaupunkien esittämät ongelmat on tunnistettu, mutta tehdyt muutokset ovat olleet riittämättömiä muuttaakseen yleistä taloudellista arviota. Hallituksen esityksessä kuntien rahoituksen suoria leikkauksia kevennettiin jonkin verran, mutta rakenteellisia ongelmia ei pystytty korjaamaan. Myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa 21.5.2021 kiinnitetään huomiota kuntien omaisuusjärjestelyihin, kuntien mahdollisuuteen huolehtia tehtävistään uudistuksen jälkeen ja hyvinvointialueiden toiminnan ja investointien rahoituksen riittävyteen. Valiokunta edellyttää, että omaisuudenmenetysten korvauskriteerejä laajennetaan. Valiokunta painottaa kunnallisen itsehallinnon perustuslaillista suojaa edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa kestäväällä tavalla.

Vaikutus sote-palveluihin

Sosiaali- ja terveystalvveluja koskeva vähenevä rahoitus 100 euroa asukasta kohden on noin 3,3 % Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kokonaisrahoituksesta. Rahoitusleikkaus yhdistettynä siihen, että palveluiden rahoitusta ei nosteta täysimääräisesti palvelutarpeen kasvun suhteessa, johtaa väistämättä asukkaille näkyviin palvelutasojen heikennyksiin. Hyvinvointialue ratkaisee rahoituksen kohdentamisen vuosittain talousarvioissaan. Rahoituksen vähentämiselle on seitsemän vuoden siirtymäaika ja täysimääräinen rahoitusleikkaus astuu voimaan vuonna 2029. Lisäksi sote-uudistukseen tulee liittymään hyvinvointialueelle muutoskustannuksia ja hyvinvointialueen perustamiskustannuksista. Hyvinvointialueiden rahoitusmalli ei tue kasvavien hyvinvointialueiden investointitarpeita, joka osaltaan syventäisi rahoitusleikkauksien vaikutuksia.

Suomen koko sosiaali- ja terveydenhuoltoa koettelee samaan aikaan koronapandemian aiheuttama disruptio ja hoitovelka. Näiden aiheuttamat taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset ovat merkittävät. Vaikutukset ovat merkittäviä hoitoon pääsyyn, kun talouden kehys tiukkenee samaan aikaan.

On selvää, että heti hyvinvointialueen toiminnan käynnistyessä tulee tehdä palvelutasojen priorisointia. Sosiaali- ja terveystalvvelut ovat riippuvaisia toisistaan: yhden palvelun leikkaaminen johtaa usein toisen palvelun tarpeen kasvuun. Hyvinvointialuemallissa vastuu tasapainotuksesta on myös valtiolla, joka joutuisi arvioimaan rahoituksen riittävyttä. Länsi-Uudellamaalla tarkasteluun tulisivat kaikki palvelukokonaisuudet.

Sosiaali- ja terveystalvet, erityisesti sosiaalipalvelut tuotetaan nykyään lähes poikkeuksetta monituottajamallilla. Järjestöjen ja yritysten palvelut ovat merkittävä osa ja usein pääasiallinen tapa sosiaalipalvelujen järjestämisessä lastensuojelussa, vammaispalveluissa ja vanhustenhuollon asumispalveluissa. Lakiesitykseen sisältyvät oman tuotannon vaatimukset ja ostopalvelujen käytön rajoitukset ovat tarpeettomia ja sosiaali- ja terveystalvetujen järjestämisen todellisuudelle vieraita. Toimiva monituottajamalli on keskeinen työkalu palvelujen laadun vertailussa ja kustannusten kasvun hillinnässä.

Vaikutus kaupungin palveluihin

Espoon kaupungilla on velkaa yli 1 miljardi euroa ja Espoon konsernilla on velkaa yli 4 miljardia euroa. Kaupungin velkaantuminen ei voi enää jatkua, joten sote-uudistuksen aiheuttama tulojen lasku edellyttää toimintamenojen kasvun hillitsemistä ja investointiohjelman karsimista tai espoolaisten verorasituksen eli veroprosenttien nostamista.

Menojen vähentäminen tarkoittaisi lähinnä nykyisen sivistystoimen palvelujen tehostamista, sisällön muuttamista ja karsimista. Kaupungin rahoitukseen kohdistuvien leikkausten vaikutus palvelujen kehittämiseen olisi suunniteltava palveluittain ottaen huomioon koko kaupungin palvelurakenteen muutos. Sivistystalvetujen osalta tulisi tarkasteluun erityisesti ei-lakisääteiset palvelut, kuten erityisryhmien tuki, opetuksen lisätunnit, harrastuksen tuki ja taiteen perusopetuksen resurssit.

Kaupungin nykyisen lainakannan synnyttäneet investointipäätökset on tehty perustuen kaupunkien voimassa olevaan rahoitusmalliin. Rahoitusrakenteen muutos, eli verorahoituksen leikkaaminen ja korvautuminen valtionosuuksilla sekä muutokseen sisältyvillä rajoittimilla, heikentää kaupungin tulorahoituksen kasvua ja konsernin talouden tunnuslukuja, joka voi vaikuttaa rahoituksen saantiin ja hintaan, kuten lainsäädännön arviointineuvostokin huomauttaa lausunnossaan. Rahoituksellisen itsenäisyyden vähentyminen ja rahoituksen epävarmuus heikentäisi kaupunkien investointikykyä. Kaikki uudet investoinnit tulisi uudelleen arvioitavaksi.

Kasvava Espoo on taloudellisesti haastavassa tilanteessa ilman sote-uudistustakin. Sote-uudistus lisäisi suoraan ja perusteetta sopeutustarvetta. Espoo toteuttaa parhaillaan vastuullisesti Taloudellisesti kestävä Espoo -tuottavuus- ja sopeutusohjelman kokonaisuutta. Sopeutustaakkaa ei saa lisätä enempää.

Päätöshistoria